

Pastoor IN OORLOGSTIJD

Arnold Dydden was van 1571 tot 1616, tijdens de Tachtigjarige Oorlog, pastoor van Simpelveld. De plaatselijke heemkundevereniging heeft zijn nagelaten geschriften 'vertaald' en gebundeld in een fraai boekwerk. Resultaat: een heel bijzonder tijdsbeeld.

door **Guus Urlings**

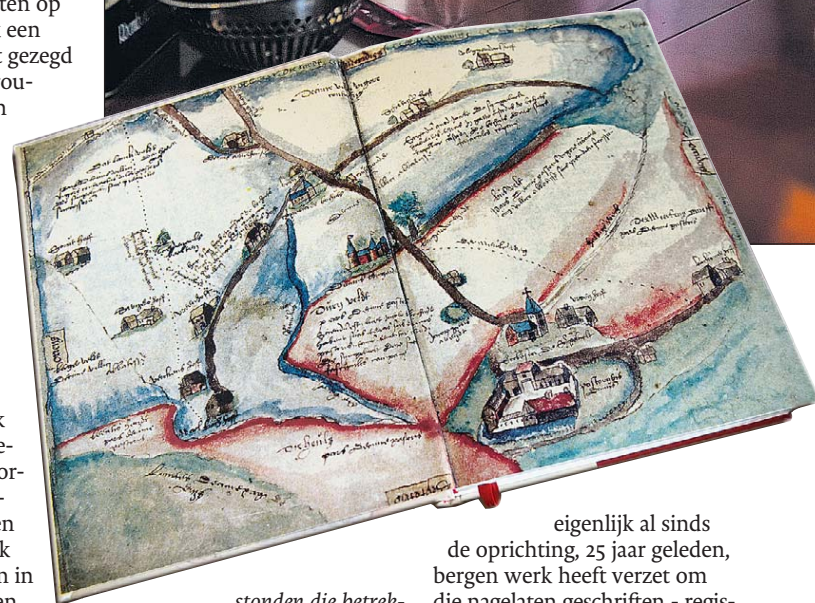
F anatiek, een geldwolf, overtuigd van zijn positie en van zijn gelijk, vasthoudend als een terriër. Een man die in alle opzichten de puntjes op de i wilde zetten. Een man die in zijn tijd bepaald niet geliefd was bij zijn parochianen, die vonden dat hij vaak wat érg veel noten op zijn zang had. Maar ook een man die - op z'n zachtst gezegd - niet overliep van vertrouwen in de goede wil van degenen die aan zijn zorg waren toevertrouwd.

Pastoor Arnold Dyden werd door zijn orde, de norbertijnen van het klooster Beaufort in Luik, in 1571 ook niet naar Simpelveld gestuurd om de populariteitsprijs te veroveren. Hij moest er - natuurlijk - de zielzorg voor zijn rekening nemen, maar vooral ook schoon schip maken. Want, zo valt tussen de regels door maar vaak ook rechtstreeks te lezen in zijn nagelaten geschriften, zijn voorgangers hadden er een potje van gemaakt. Door hun lakse gedrag waren de oude rechten, privileges en bezittingen van de kerk en het klooster Beaufort in Simpelveld uitgehold, met voeten getreden, verdonkeremaand. In de woorden van Dydden zelf: „Ik (werd) aangesteld in het jaar 71 op de 16de van de maand augustus door de eerwaarde heer Johannes van Flemalle, abt van ons klooster Bellireditus (Beaufort) als onwaardige pastoor van de parochiekerk te Simpelveld. Ik trof geen registers aan van voorgangers, maar dringende schulden. Wat ook te betreuen is, er is nauwelijks een mens die ik in deze kwestie in vertrouwen durfde nemen. Ja zelfs, als er registers be-

Luc Wolters (links), voorzitter van HV De Bongard, en auteur Jo van der Werf werpen een blik in het boek over pastoor Arnold Dydden. Inzetje: een door Dydden zelf getekende kaart van zijn parochie.

foto's Bas Quaadvlieg

stonden die betrekking hadden op onze moeilijkheden, waren ze door kosters of knechten na de dood van onze voorgangers in het geheim overgedragen in handen van ondergeschikten, naar ik later vernomen heb. En door deze oorzaak werden deze zaken verduisterd, te weten onze privileges, rechten en bezittingen, zowel wat betreft de tienden als wat betreft de schulden.”

Dat we deze klaagzang vandaag de dag kunnen lezen, is te danken aan het feit dat Dydden gedurende zijn lange (liefst 45 jaar) verblijf in Simpelveld een nauwkeurige boekhouding van al zijn doen en laten heeft bijgehouden. En aan het feit dat Heemkundevereniging De Bongard uit datzelfde Simpelveld

eigenlijk al sinds de oprichting, 25 jaar geleden, bergen werk heeft verzet om die nagelaten geschriften - register- of memorieboeken - te ontcijferen en te 'vertalen'. Een klus die de laatste vijf jaar vooral op het bordje lag van Jo van der Werf, gepensioneerd geschiedenisleraar. Het resultaat mag er zijn: een 380 pagina's tellend boekwerk, getiteld *Simpelveld en Bocholtz door de ogen van Arnold Dydden, pastoor 1571-1616*. Met alle teksten van de handschriften die Dydden heeft nagelaten, zowel in de oorspronkelijke talen (Latijn, Oudfrans, Oudnederlands) als in het hedendaagse Nederlands. En voorzien van een uitgebreide inleiding die de lezer in staat stelt de teksten te plaatsen in het kader van hun tijd. Monnikenwerk? „Zo mag je het wel noemen”, lacht Van der

Werf. „Toen ik aan het karwei begon, was er al heel wat voorwerk gedaan. En zelf heb ik er in de afgelopen vijf jaar gemiddeld zeker ook nog eens een uur per dag - volgens mijn vrouw anderhalf - aan gespendeerd. Maar het was de moeite waard. Als je er eenmaal mee bezig bent... Ik bedoel: er zitten in die handschriften ook hele saai stukken, maar het gaat in zijn geheel toch om fascinerend materiaal, waar je iets van wilt maken.” Fascinerend materiaal, inderdaad. Historicus Luc Wolters, voorzitter van HV De Bongard: „Schriftelijke bronnen uit die tijd, en dan over zo'n lange aaneengesloten periode, bovendien over een plattelandsgemeenschap, zijn heel uitzonderlijk. De meeste dorpen of plattelandsparochies komen niet verder dan wat losse archiefstukken, maar in dit geval hebben we een heel breed beeld van een boerengemeenschap in een bijzonder roerige tijd, de Tachtigjarige Oorlog. Weliswaar

met onmiskenbaar de nadruk op financiën en juridische kwesties - daar legde Dydden zich immers bij uitstek op toe - maar dan zó gedetailleerd dat je toch een aardig inzicht krijgt in hoe het er in die tijd op het platteland aan toeling.” Van der Werf: „Tussen de regels door voel je bij wijze van spreken hoe de mensen in die tijd dachten en leefden. In eerste instantie hier in Simpelveld en Bocholtz, maar ik denk dat het een uitermate goede bron is voor het ontraadselen van het verleden van veel meer dorpsgemeenschappen in die tijd.” Bij de pogingen van Arnold Dydden om de oude rechten van de kerk door de goeemeente weer aanvaard te krijgen, liep bepaald niet alles van een leien dakje. De pastoor, die geen zee te hoog ging als het op juridische gevechten aankwam, kreeg te maken met morrende dorpingen, een protesterende adel, een dwarsliggende schepenbank. En dan waren er natuurlijk ook nog de be-

slommingen van een slepende oorlog. Maar hij hield voet bij stuk. En hoe hij over zijn 'tegenstanders' dacht, legde hij zwart op wit vast:

„Ik heb nu getracht vooral de edelen te leren kennen, en snel kwam ik te weten in wie ik geen respect voor de pastoor, gehoorzaamheid aan de geestelijkheid noch menselijke oprechtheid heb aangetroffen, maar valsheid en bedrieglijkheid. (...) Wees niet te zachtmoedig bij het volk, want de zachtmoedige wordt door de schijnheilige en dubbelhartige bedrogen. (...) Goederen, rechten van de pastoor en uw eigen zaak, bewaak ze en neem ze in acht. Want de schepenen, de edelen, het gewone volk ontlopen ze.”

Simpelveld en Bocholtz door de ogen van Arnold Dydden, pastoor 1571-1616. Auteur: Jo van der Werf. Uitgever: HV De Bongard, Simpelveld/Bocholtz. ISBN 9789080588301. Prijs 25 euro (excl. verzendkosten). Voor informatie en bestellingen: debongard@hotmail.com.